

Felegyi Júlia¹

Terroristafeleségek és -gyermek – időzített bombák vagy áldozatok?

Terrorist Wives and Children – Timed Bombs or Victims?

Az Iszlám Állam elleni harc előrehaladtával egyre többször kerül fókuszba egy-egy hazájába visszatérni kívánó nő esete, a kérdés pedig jóval összetettebb annál, hogy hazatérhet-e vagy sem. Tanulmányomban megvizsgálom a folyamatot a kezdetektől a lehetséges végkimenetelig. Ismertetni szeretném a behálózás, a motiváció és a feleséggé válás hátterét, indítékait és a potenciális célközönséget is. A pszichológiai kitekintést követően több esettanulmányon keresztül vizsgálom a visszatérni szándékozó feleségek előéletét, a származási országok jogi szabályozását és válaszlépéseit, továbbá a nemzetbiztonsági kockázat súlyosságát. Ezt követően kitérek egy hasonló ügyben várható magyar folyamatra, és bemutatom az ide vonatkozó szabályzókat. Végül az esetekkel és a jövőben várható hasonló kihívásokkal kapcsolatban összefoglalom a legfontosabb tudnivalókat.

Kulcsszavak: ISIS, terroristafeleség, visszatérés, Irak, Szíria

As the fight against the Islamic State progresses, the case of women wishing to return to their home countries is becoming more and more focused, and the question is much more complex than whether or not to return. In my study, I examine the process from start to finish. I want to know the background, motives and potential target audience of networking, motivation and becoming married. After a psychological outlook, I examine the history of returning wives, the legislation and responses of the countries of origin, and the severity of national security risks through several case studies. After that I will discuss the Hungarian process in a similar case and present the relevant regulations. Finally, I summarise the most important information about the cases and the similar challenges ahead.

Keywords: ISIS, terrorist wife, return, Iraq, Syria

¹ Felegyi Júlia doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, ORCID: 0000-0003-1579-6243

Bevezetés

A Szíriában és Irakban zajló ISIS² elleni harc végeztével egyre többször kerül fókuszba egy-egy hazájába visszatérni kívánó nő esete, a kérdés pedig jóval összetettebb annál, hogy hazatérhet-e vagy sem. Publikációmban vizsgálni kívánom a folyamatot, és egy általános áttekintést nyújtani az európai származású terroristafeleségek és gyermekeik helyzetéről. Röviden ismertetni szeretném a behálózás, a motiváció és a feleséggé válás hátterét, indítékait, valamint a potenciális célközönséget is. A pszichológiai kitekintést követően több esettanulmányon keresztül megvizsgálom a visszatérni szándékozó feleségek előéletét, röviden a származási országok jogi szabályozását és válaszlépéseit. Ezt követően kitérek egy hasonló ügyben, hazánkban elvárható/elképzelhető forgatókönyvre és az ide vonatkozó szabályokat törekszem bemutatni.

Shamima Begum, a 15 évesen ISIS-feleséggé vált brit állampolgár esete nem egyedi. Több, releváns hírportálon található adat³ szerint mintegy öt-hatezer főre becsülhető azon európai állampolgárok száma, akik abból a célból utaztak ki Szíriába és Irakba, hogy harcoljanak a terrorszervezet oldalán, vagy feleségül menjenek a harcosaihoz. Amikor az első híreket olvastam az Európába visszatérni kívánó terroristafeleségekről, felmerült bennem a kérdés, hogy mi is motivál egyáltalán egy európai lányt, hogy önként kimenjen egy konfliktuszónába, ismeretlen férfiak számára szüljön gyermekeket vagy vezessen háztartást, sokszor komoly nélkülözések, valamint személyiségi jogainak csorbítása mellett. Véleményem szerint megkülönböztethetünk vallási, eszmei megfontolásokból, továbbá ad hoc kalandból kiutazó nőket, ezenfelül pedig a megtevesztés/erőszak útján az ISIS fogságába került szexrabszolgákat is.

Anna Erelle francia újságíró nő 2015-ös oknyomozó riportja rávilágít, hogyan is történik a muszlim háttérrel már rendelkező, fiatal európai nők toborzása. Leginkább a stabil családi háttér, gyökerek nélküli, szélsőségesebb nézeteket valló portálokot gyakrabban látogató fiatal nők a potenciális célközönség. Mindig előkerül egy jó szándékú „barátnő” vagy „barát”, aki az érdeklődőt még szélsőségesebb oldalakra és fórumokra kalauzolja el, ahol a hasonló nézeteket vallók közt a valós szélsőséges szervezetek tagjai is jelen vannak. Napjainkra már ezek többségét természetesen nemzetbiztonsági szervezetek is figyelik, de néhány éve sokkal egyszerűbben szövődhetek kapcsolatok. A magányos, törődést igénylő lányok hamar kedves, nagy barna szemű „harcosokkal” levelezhetnek, akik minden jót megígértek a hiszékeny partnernek, csak jöjjön ki hozzájuk, és legyen a szent háborúért harcoló férfiak felesége.⁴

Figyelembe kell venni továbbá, hogy a nyugat-európai másod- vagy harmadgenerációs muszlim fiatalok többsége nem vagy csak nehezen találja a helyét a társadalomban, és súlyos identitáskrizissel küzd. Az első generációs felmenők integrációjának sikertelensége vagy hiányosságai bosszulják most meg magukat, valamint a 2015-ös migrációs hullám okozta sztereotípiák sem kedveznek a helyzetnek. Az újabb generációk európai állampolgárként már nem kapnak integrációs segítséget, otthon sok

² ISIS: The Islamic State of Iraq and Syria – Az Iszlám Állam. Találkozhatunk még ISIL (Islamic State of Iraq and Levant) vagy DAESH (Dawlat al-Islamiyah f'al-Iraq wa al-Sham) elnevezésekkel. A nyugati vezetés ez utóbbit részesíti előnyben, kihangsúlyozva, hogy a terrorszervezet nem egy állam.

³ PEEL-ENGLAND-CORNISH 2019.

⁴ DAY 2015.

esetben csak a származási ország kultúráját és értékrendjét tudják elsajátítani, mindemellett a külvilág az európai viselkedésnormát várja el tőlük. Ekkor lép be a képhez egy magasztos eszmét hirdető, ugyanakkor a nyugati világot elítélő, komoly propagandatevékenységet folytató csoport, és sok, a világban a helyét és célját kereső fiatal úgy érzi, hogy megtalálta, amit keresett. A szélsőséges csoportok is kihasználják a technikai fejlettséget és a gyorsuló világot: magas minőségű, látványos propagandaoldalaikon keresztül az egész világ rájuk találhat, és csatlakozhat a szervezethez.⁵

A nők szerepe az ISIS-ben

Vannak kifejezetten nőkre fókuszáló weblapok, ahol többféle opció közül választhatnak a mozgalmat támogatni szándékozók: feleségül mehetnek egy harcoshoz, és feleségként, továbbá az újabb generációs katonák anyjaként fejezhetik ki az ügy iránti elkötelezettségüket. Akadtak olyan igazán fanatikus nők, akik maguk működtettek ilyen oldalakat, ezzel járulva hozzá az utánpótláshoz. Jóllehet az ISIS hozzáállása a nők dzsihádisták szerepvállalásával kapcsolatban meglehetősen rugalmas, a többi szélsőséges csoportot is vizsgálva két jellemző kategória különíthető el az iszlám háttérű terrorista nők csoportján belül. Egy támogató és egy aktívan részt vevő csoport. Míg az al-Káida vezetője, Ayman Az-Zawahiri szerint a nőknek nincsen keresnivalója a taktikai egységekben, illetve a harctéren, addig az ISIS harcolni vágyó női támadásokban is szerepet vállalhatnak, illetve fegyveres kiképzéseket is tartanak számukra. A legfanatikusabb nőket pedig az Al Khansaa Brigade csoportban lehetett találni. A 2014 körül létrejött, kizárólag nőkből álló vallási végrehajtóegység tulajdonképpen erkölcsrendőrségként funkcionál, amely leginkább Rakkában és Moszulban volt aktív. Ők tartatták be az ISIS szigorú előírásait nőtársaikkal, az ellenszegülést pedig keményen megtorolták. Az egység követendő példaként szolgált a női ISIS-harcosoknak, kiemelten Délkelet-Ázsiában.

Az öngyilkos merényleteknek és a halálig tartó harcnak is megtalálhatjuk a magyarázatát. A propaganda, az egyéni értékrend és a vallási háttér, továbbá társaik hatására sokuk elhiszi, hogy férjeik Allahnak tetszően cselekednek, így ezért bármit megtesznek nekik, amit kérnek. Hitüket kihasználva a terroristák könnyedén ráveszik feleségüket, de akár a gyermekeket is, hogy vállaljanak öngyilkos merényletet. Meggyőzik őket, hogy ezáltal biztosan a paradicsomba jutnak. A helyi közösségben a csoportnorma és a csoportidentitás pedig annyira erős és szilárd, hogy senki nem kérdőjelezi meg tetteiket, aki pedig mégis megtenné, az Al Khansaa Brigade vagy valamelyik másik fanatikus csoport kegyetlen megtorlására számíthat.⁶

⁵ DAY 2015.

⁶ HORVÁTH 2017.

A valóság

A visszatérni kívánó feleségek beszámolóí alapján azonban a valóság teljesen más volt, mint amit a romantikus álmképek, a rózsás kalasnyikovsky szerelmi történetek ígértek. Odakint az összecsapások okozta folyamatos stressz, az egészségügyi ellátás, valamint az infrastruktúra szinte teljes hiánya és a tehetetlenség volt a jellemző.⁷ A nők utazásuk előtt abba sem gondoltak bele, hogy meglévő vagy születendő gyermekeik lehetőségei is drasztikusan csökkennek az életben maradással, az ellátással vagy az oktatással kapcsolatban. A szétbombázott lakásokban, táborokban felnövő, jövőkép nélküli és iskolázatlan generáció egy nagyon komoly problémát vetít előre. Akár ott maradnak a polgárháborús területeken, akár visszatérnek valamely európai államba, jelentős biztonsági kockázatként kell kezelni az e környezetben szocializálódott gyermekeket is. A militarizált és szélsőséges vallási ideológiával átitatott környezet önmagában egy időzített bomba számukra. Az ISIS felszámolásával párhuzamosan egyre több feleség kerül elő, akiket őrzött táborokban, majd különböző vádpontok miatt börtönben tartanak. Utóbbiban a kisgyermek is anyjukkal vannak, meglehetősen rossz és zsúfolt körülmények közt. Sokan úgy képzelték, hogy férjük halála/eltűnése után egyszerűen visszatérnek európai származási országukba, ám megdöbbenve tapasztalták, hogy nem kapták meg útlevelüket, sőt, iraki börtönbüntetés is vár rájuk a terrorizmus támogatásáért.

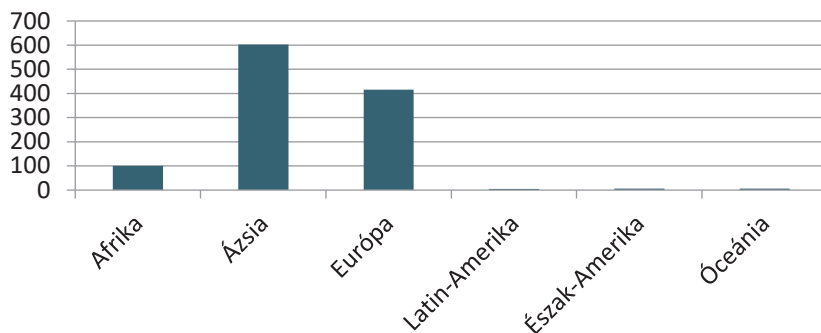
A következő felmerülő kérdés, hogy a börtönbüntetések letelte után, továbbá az el nem ítélték esetén mi lesz a nőekkel és gyermekeikkel. A származási országnak ugyan vissza kell fogadnia őket egyedüli állampolgárság esetén, ám ezek egyesével mind-mind elhúzódó jogi procedúrák lesznek, hiszen vizsgálni kell a „férjek” állampolgárságát és a gyermek(ek)ét is, és sok esetben nincsenek hivatalos dokumentumok, és természetesen senki sem tolong a csonka családok visszafogadásáért. Számos esetben az iraki hatóságok DNS-mintavétel útján tudták csak megállapítani a gyermekek származását, személyazonosságát. Több klasszikus, menekültügyből ismert jelenség is megfigyelhető: például elhunyt barátaik vagy családtagjaik gyermekeit magukhoz vették, és sajátjuknak vallják őket. Ezen esethez hasonló jogi szituáció még nem állt fenn, így egységes jogi szabályozás sincsen. Napjainkban körülbelül 2000 külföldi nő és gyermek van az iraki hatóságok börtöneiben.⁸

2017 és 2018 augusztusa között 494 nőt ítélték el az ISIS-hez való tartozásért vagy annak segítéséért. Hogy hány nő csatlakozott összesen a harchoz, és ment feleségül a terroristaszervezet tagjaihoz, pontosan nem lehet megmondani. A Combating Terrorism Center (CTC – Terrorizmus Elleni Küzdelem Központ) adataira támaszkodva a volt szovjet területekről, elsősorban Dagesztánból érkezett a legtöbb önkéntes (200 fő). Törökországból 124, Kínából (Hszincsiang) 76, Tádzsikisztánból 73 és Azerbajdzsánból 61 főt regisztráltak.⁹ A több mint 1100 nő származási kontinensének bontását az alábbi diagram (1. ábra) ábrázolja.

⁷ HORVÁTH-SÁNTA 2019.

⁸ JALABI 2019.

⁹ MILTON-DODWELL 2018, 20.

1. ábra

Az ISIS regisztrált feleségeinek származása kontinensenként.

Forrás: MILTON–DODWELL 2018, 21, 5. ábra alapján szerkesztette a szerző

Az elítéltek 18 országból származtak, többek közt német (15 fő), orosz és közép-ázsiai állampolgárok. Ebből 20 ítélet kötél általi halál, amelyekből azonban még egyet sem hajtottak végre – hivatkozik a hírügynökség iraki bírósági forrásokra.

Az iraki törvények értelmében már a kilenc év feletti gyermekek is felelőségre vonhatók, amely eseteket egy erre szakosodott bíróság tárgyalja. Esetükben három lényeges vádpontot kell említeni: illegális határátlépésért legfeljebb egy év szabadságvesztés, az ISIS-hez való tartozásért öt–hét év, míg terrorcselekményért vagy a szervezet támogatásáért maximum 15 év szabadságvesztés jár. Több gyermekkorú bizonyítottan hajtott végre támadásokat az iraki fegyveres erők ellen, vagy hozott működésbe robbanószerkezeteket hasonló céllal. A speciális bíróság egyik ítélethozójának véleménye alapján az elkövetők maximálisan tisztában voltak cselekedeteik súlyával, és szánt szándékkal követték el azokat. Aggályos továbbá, hogy az esetek fényében megtanították, kiképezték ezeket a gyermekeket arra is, hogyan hazudjanak a hatóságoknak. Azon 13 év alattiak, akik csupán illegálisan léptek Irakba, 3–6 hónapos börtönbüntetést követően hazatérhetnek, ám sokan nemkívánatosak származási országukban, így az iraki gyermekházakban maradnak. Az idősebb korúak komolyabb büntetésre számíthatnak, és tizennyolcadik életévük betöltését követően a felnőtt börtönébe szállítják át őket, ahol félő, hogy erőszak áldozataivá válnak.

A visszafogadásokkal kapcsolatban országonként eltérő a hozzáállás

Általánosságban elmondható, hogy az európai országok a gyermekek vonatkozásában engedékenyebbek, és a legtöbb esetben visszafogadják/befogadják őket, míg a felnőttkorúak esetében ez nem így van, hiszen a potenciális kockázati tényezőket látják bennük, saját országuk biztonságát veszélyeztető faktorokat. Törökország gondját viseli az országukból származó gyermekeknek, jogi képviseletet, orvosi ellátást

biztosít, továbbá gyógyszereket juttat a rászorulóknak. Amely állampolgárai nem bűnösök, szabadon bocsátásukat követően hazaviszik Törökországba, az árvákat pedig a megfelelő intézményekbe helyezik. Május végén 188 gyermeket adott át Irak Törökországnak, akik szüleit terrorizmussal vádolják.¹⁰ A már kint született, születési anyakönyvi kivonattal nem rendelkező gyermekek helyzete a leginkább kétségbeejtő, nem tolong értük egyik ország sem. Németország, Franciaország és Grúzia már több gyermeket is visszafogadott hazájába, mindegyik esetet egyedi elbírálás alá véve. Franciaországban ez akkor valósulhat meg, ha a szülő (a gyermek érdekében) lemondott a gyermekéről. A francia állam is elítéli a terrorizmust, de nem ért egyet az iraki bíróság halálos ítéleteivel, ezért kegyelemért folyamodott négy állampolgárára kimondott halálos ítélettel szemben.¹¹ Tádzsikisztán idén márciusban fogadott vissza először ilyen eset kapcsán gyermeket.¹² Az Amerikai Egyesült Államok is visszafogadott már négy családot a konfliktuszónából, továbbá – amennyiben újabb amerikai állampolgárok kerülnének elő – kész továbbiakat fogadni és szükség esetén felelősségre is vonni.¹³ Svédország a ruandai vagy jugoszláv példa alapján egy nemzetközi büntetőbíróság felállítását tartaná megoldásnak Irakban, és élesen elhatárolódik a terrorizmussal gyanúsított állampolgárai visszafogadásától.¹⁴ A nemzetközi büntetőbíróság ötlete nem új keletű, 2019 elején már a belgák¹⁵ is felvetették azt. Dánia új állampolgársági szabályozást tervez bevezetni a hasonló esetek megelőzése érdekében, amelynek lényege, hogy ne kaphassa meg automatikusan a dán állampolgárságot az ISIS-harcosoktól született gyermek. „Ezeknek a gyermekeknek a szülei hátat fordítottak Dániának, és a demokrácia, az értékrendünk ellen harcoltak” – fogalmazott Inger Støjberg, a dán bevándorlásügyi miniszter.¹⁶

Esettanulmány

Linda Wenzel, Németország–Irak

Linda Wenzelt Moszul felszabadítása után egy ház pincéjében bujkálva találták meg az iraki katonák. A német állampolgárságú nőt vallomása alapján egy jordán nő szervezte be, aki összeismertette egy németországi imámmal, Abu Khaleddel, aki több, az iszlámról szóló, német nyelvű kiadványt adott neki, továbbá egy Koránt is. A jordániai barátnő pedig több szélsőséges fórumra is beregisztrálta. Itt ismerkedett meg férjével, az ISIS harcosával, Abu Uszama al-Sisanival. A férfi beszélgetéseik során rávette, hogy csatlakozzon ő is a szervezethez, és utazzon hozzá, ahol összeházasodhatnak. Abu látta el tanácsokkal arra vonatkozóan is, hogyan hamisítson olyan úti okmányokat, amelyekkel

¹⁰ *Feltételezett dzsihádisták gyerekeit adta át Irak Törökországnak.* 2019.

¹¹ *France opposes death penalty for French Isis fighters in Iraq.* 2019.

¹² JALABI 2019.

¹³ CHULOV–BORGER 2019.

¹⁴ WARRELL 2019.

¹⁵ WILGENBURG 2019.

¹⁶ KLAUSEN 2019.

eljuthat Törökországig. A tinédzser elutazott a török–szíriai határra, ahonnan egy cseccsen alakulat vitte tovább egy embercsempész-útvonalon, át Szíriába, ahol Linda először találkozott a férjével. Egy hónap után költözhetett Abuval közös otthonába, előtte egy táborban éltek Moszulban. Ideje nagy részét magányosan töltötte, egyedüli látogatója egy másik ISIS-feleség volt. Férje körülbelül három hónappal később elesett. Az ISIS-től 200 dollár kártérítést kapott a férje haláláért, haza azonban – legalább is saját állítása szerint – nem engedték.

A 17 éves Linda már megbánta, hogy elszökött Németországból. Tárgyalásán egyenesen a bíróhoz beszélt, és közölte, hogy vissza akar térni szülőhazájába. A bíróság halálra is ítéelhette volna a Németországból Irakba szökött lányt, hiszen törvényeik számon kérhetővé tesznek 18 év alattiakat is, ha azok ártatlan embereket gyilkoltak. Linda egyes állítások szerint több iraki katonát megölt, miután férje megtanította a mesterlövész fegyver használatára. Az sem kizárt, hogy az ISIS Al Khansaa Brigade egységének volt a tagja.¹⁷ 2018 februárjában végül az iraki bíróság 6 év letöltendő szabadságvesztésre ítélte a német lányt, amely ítélet sokak nemtetszését váltotta ki, halált kérve Linda fejére.¹⁸

Shamima Begum, Nagy-Britannia

A 19 éves Shamima Begum 2015-ben három társnőjével utazott a szíriai Rakkába, az ISIS akkori fővárosába, ahol házasságot kötött egy 27 éves, holland harccsal. Azóta a nő három gyermeknek adott életet, ám mind a három hamar elhunyt. Shamima egy szíriai migrációs létesítményben tartózkodik, és szeretett volna visszatérni Nagy-Britanniába, hiszen vallomása szerint ő nem vett részt terrorcselekményben, mindössze otthoni háziasszony volt. A BBC információi szerint viszont Shamima Begum hazudott: a terroristafeleség többek közt ellenőrizte, hogy a női rabszolgák betartják-e a saríja előírásait. Kiemelték, hogy Begum egy Kalasnyikovval követelte meg a saríja alkalmazását, és kegyetlenkedéseiről is híres volt. Ezért még fizetést is kapott: havonta mintegy 500 és 1500 font közötti összeget. Ezenkívül részese volt az Európában élő fiatal lányok toborzásának, akiket később az ISIS fegyvereseihez adtak hozzá feleségül.

Amikor vissza szeretett volna térni Nagy-Britanniába, a hatóságok ezt megtagadták, mert az MI6 brit titkosszolgálat szerint komoly kockázati tényező az éveket az ISIS kötelékében töltött nő, aki odakint kiképzést is kaphatott és kapcsolatokat is kiépíthetett. Nagy-Britannia belügyminisztere, Sajid Javid nézete szerint Bangladesből származó édesanyja miatt Shamima megfosztható a brit állampolgárságtól, és Bangladesbe kellene toloncolni. A brit, ahogy a magyar törvény is, ismeri a leszámazás elvét, amely alapján a szülő állampolgárságát öröklő a gyermek. A szigetország szabályozása értelmében egészen 21 éves korig úgy kell tekinteni, mint potenciális kettős állampolgárt, és ez csak akkor vész el, ha 21. életévéig nem tesz a másik állampolgárság megszerzésére irányuló lépéseket az érintett. Begum esetében így

¹⁷ KARAKAI 2017.

¹⁸ *German teen 'ISIS Bride' sentenced to 6 years in jail.* 2018.

tulajdonképpen jogosan volt vélelmezhető egy feltételes állampolgárság a britek kívül.¹⁹ A bangladesi külügyminiszter, Abdul Momen szerint azonban a lány sosem kért náluk állampolgárságot, így a britek felelőssége a fiatal lány sorsa. Hozzátette, ha mégis átlépné országuk határát a terroristafeleség, letartóztatják, és törvényeik értelmében terrorizmusért kivégzik.²⁰ 2019 áprilisában a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága (International Committee of the Red Cross – ICRC) is kérte a brit kormányt, hogy fontolja meg a bizonyítottan brit állampolgárságú szülőtől származó, az iraki táborokban található gyermekek visszafogadását. A táborok túlzásúfolttsága, az ellátás szinte teljes hiánya számos gyermek halálához vezetett már – fogalmazott Elodie Schindler, az ICRC szóvivője.²¹

Egyéb esetek

Djamila Boutoutaou francia állampolgár két gyermekével ment Irakba a harcossá vált exrapper férje után, 2014-ben. Nem sokkal később férje elesett, majd egyik fia is meghalt. Ezt követően került a 29 éves nő és életben maradt gyermeke Bagdadba, ahol a bíróság előtt azt vallotta, hogy ő csupán „áldozat”, és csalással vették rá, hogy Irakba menjen. 2018-ban letöltendő börtönbüntetésre ítélték.²² Szintén nagy port kavart a bangladesi származású, ám floridai illetőségű Bashiurul Shikder és családja esete. Mialatt a családapa 2015-ben Mekkában vallási zarándoklaton tartózkodott, a feleség a két gyermekkel és nővérével kiszökött Irak területére. A feleség odakint meghalt, lánytestvére Baguz környékén eltűnt, a két gyermekről pedig az a hír járja, hogy a dzsihádisták őrzik őket. Az eltűnésükkor hét- és hároméves gyermekeket édesapjuk vissza szeretné kapni, de mi lesz, ha előkerülnek?²³

A szíriai al-Hawl menekülttáborban a 76 ezer táborlakó közül mintegy 10 ezer főre becsülhető a nem szíriai és iraki származású nő és gyermek. Rengeteg 1–3 éves árva vagy ismeretlen származású gyermek is van köztük, akik szemmel láthatóan legalább félig európai származásúak. Az ő sorsuk is kérdéses. Egyes tanulmányok legalább háromezer főre becsülik számukat.

Hazai szabályozás

Jóllehet hazánkban még nem volt precedens Szíriába vagy Irakba szökött személyek visszafogadásával kapcsolatban, ám nem árt tisztázni, mi is történne egy ilyen esetben. Alaptörvényünk XXVII. cikke értelmében minden magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy külföldi tartózkodásának ideje alatt Magyarország védelmét élvezze. Az Alaptörvény XIV. cikkének második bekezdése azt is kimondja, hogy magyar

¹⁹ *Shamima Begum: What is her legal status?* 2019.

²⁰ *Shamima Begum: IS bride „would face death penalty in Bangladesh”.* 2019.

²¹ TOWNSEND 2019.

²² PATEL-CARSTAIRS 2019.

²³ CHULOV 2019.

állampolgár Magyarország területéről nem utasítható ki, és külföldről bármikor hazatérhet.²⁴ Ezek értelmében az nem kérdés, hogy visszatérhet-e a kérdéses személy, hanem hogy kivel és mikor, illetve hogy itthon mi vár rá. A gyermekkorúakkal kapcsolatban elmondható, hogy hazánk büntető törvénykönyve (a továbbiakban: Btk.) a 12 éven aluliakat nem bünteti. A 12–14 év közöttieket például emberölés és terrorcselekmény elkövetése miatt viszont igen, amennyiben az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.²⁵

Érdemes megemlíteni a Btk. 59. § (3) bekezdését, amely szintén releváns lehet az európai esetek fényében. „A szabad mozgás és tartózkodás jogával, valamint Magyarország területén letelepedettként vagy bevándoroltként tartózkodási joggal rendelkező személlyel szemben kiutasításnak csak olyan bűncselekmény elkövetése miatt lehet helye, amely ötévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő.” A már legalább tíz éve itt élőknel pedig legalább tízévi szabadságvesztéssel járó bűncselekmény elkövetése és annak társadalomra való veszélyessége esetén alkalmazható a kiutasítás – fogalmaz ugyanitt a (4) bekezdés.

Hazánk terrorizmusértelmezése mellett sem mehetünk el szó nélkül. Terrorcselekmény alatt azt értjük, amikor valaki abból a célból, hogy állami szervet, más államot vagy nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűrjön, a lakosságot megfélemlítse, vagy más állam alkotmányos, társadalmi vagy gazdasági rendjét megváltoztassa vagy megzavarja, illetve nemzetközi szervezet működését megzavarja. Továbbá aki személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekményt követ el, büntett miatt 10 évtől 20 évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.²⁶ Lényeges lehet még a terrorizmus finanszírozása és az egyéb köztörvényes bűncselekmények elkövetésének vizsgálata is.

Feltételezve tehát, hogy egy bizonyítottan Magyarországon tartózkodási joggal rendelkező személy vagy magyar állampolgár kerülne elő Irakban, és bizonyíthatóan követett el ott valamilyen bűncselekményt, a 295/210. Korm. rendelet értelmében a Terrorelhárítási Központ munkatársai mennének érte, és vonnák felelősségre hazánkban, a magyar büntetőjog értelmezéseit alkalmazva.²⁷

Összegzés

Az iraki és szíriai börtönökben több ezer európai származású személyt tartanak fogva, amelyek lényeges elemét az ISIS-hez szökött harcosok, feleségek és gyermekeik teszik ki. Sürgős válasz lépések szükségesek, mert a túlzásfoltosság és a nem megfelelő körülmények miatt már több gyermek- és felnőttkorú is meghalt a fogvatartási intézményekben, táborokban. Jóllehet az igazságszolgáltatásra feltétlenül szükség van, ahogyan a bizonyítottan elkövetett bűncselekmények szankcionálására is, ám nem mindegy, hogy a 18 éves elkövetőt felakasztják-e Irakban, vagy 10 év szabadságvesztést

²⁴ Magyarország Alaptörvénye.

²⁵ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. 16. §.

²⁶ 2012. évi C. törvény 314. §.

²⁷ 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet 3. §.

rónak ki rá Franciaországban. Harmadrészt igen komoly érv az is, hogy milliárdokba kerül a foglyok ellátása, és nem várható el Iraktól vagy a kurdoktól, de Szíriától sem, hogy ezt finanszírozzák. Az iraki kormány évi kétmillió dollárt kér minden egyes fogvatartott után az amerikaiaktól a helyzet megoldásáért.²⁸ Irak sem a legstabilabb múltú állam, és a Közel-Kelet törekeny helyzetét könnyen megboríthatja egy akkora teher, mint a foglyok és menekültek ezreinek ellátása, valamint őrzése.

Európát vizsgálva megfogalmazható, hogy amennyiben kettős állampolgársággal rendelkezik az illető, meg lehet fosztani az európai állampolgárságától, bár a gyakorlatban ez ritkán alkalmazott szankció – még terrorcselekmény és egyéb súlyos bűncselekmények elkövetőivel szemben sem gyakori az alkalmazása. Az e döntést fontolgató államnak azonban egyfelől meg kell bizonyosodnia, hogy valóban van-e másik állampolgársága a kérdéses személynek (lásd Shamima Begum esete), továbbá hogy a másik állampolgárságot biztosító államban milyen büntetés várhat a vizsgált személyre. Számos országban a terrorizmust halállal büntetik, ahogy például Irak vagy Banglades teszi. Magyarországgal kapcsolatban megállapítható, hogy hazánkban még nem tudunk hasonló esetről, de nem kizárt, hogy a több ezer még kint tartózkodó európai közül akadhat magyar vonatkozás.

A legkomolyabb kérdés azonban az, hogy vajon a visszafogadó országok fel vannak-e készülve a több száz, minden valószínűség szerint számtalan bűncselekményt, erőszakot, háborús bűnt elkövetett vagy megélt ember megfigyelésére, igazságszolgáltatás elé állítására. A visszafogadottak esetében életük végéig indokolt a nyomon követés, a reintegráció és a pszichikai segítségnyújtás is. Meglátásom szerint komoly károkat okozott a feleség-gyermek problematikával az ISIS a Nyugatnak, amely a következő évtizedekben is folyamatos fenyegetést jelent az európai országok biztonságára nézve.

Felhasznált irodalom

- CHULOV, Martin (2019): Agonising hunt by US father for children trapped in Isis enclave. *The Guardian*, 17 February. Elérhető: www.theguardian.com/world/2019/feb/17/al-hawl-camp-syria-us-children-father-search?_ga=2.49147621.2122187954.1559315778-687493392.1538852634 (A letöltés dátuma: 2019. 05. 19.)
- CHULOV, Martin – BORGER, Julian (2019): US repatriates family from Syrian detention camp for Isis suspects. *The Guardian*, 22 May 2019. Elérhető: www.theguardian.com/world/2019/may/22/us-repatriates-family-from-syrian-camp-for-isis-suspects (A letöltés dátuma: 2019. 05. 26.)
- DAY, Elizabeth (2015): Anna Erelle: "In front of me was this man who had killed women and children." *The Guardian*, 31 May. Elérhető: www.theguardian.com/world/2015/may/31/anna-erelle-interview-in-front-of-me-was-this-isis-killer (A letöltés dátuma: 2019. 05. 14.)

²⁸ ENSOR 2019.

- ENSOR, Josie (2019): *Iraq 'offers to try Isil prisoners held in Syria for multi-billion pound fee'*. Elérhető: www.telegraph.co.uk/news/2019/04/10/iraq-offers-try-isil-prisoners-held-syria-multi-billion-pound/ (A letöltés dátuma: 2019. 05. 20.)
- Feltételezett dzsihadisták gyerekeit adta át Irak Törökországnak* (2019). Elérhető: www.atv.hu/kulfold/20190529-feltetelezett-dzsihadistak-gyerekeit-adta-at-irak-torokorszag-nak (A letöltés dátuma: 2019. 05. 30.)
- France opposes death penalty for French Isis fighters in Iraq* (2019). Elérhető: www.theguardian.com/world/2019/may/27/france-opposes-iraq-death-penalty-against-three-french-isis-members (A letöltés dátuma: 2019. 05. 28.)
- German teen 'ISIS Bride' sentenced to 6 years in jail* (2018). Elérhető: www.rt.com/news/419163-german-isis-bride-sentenced/ (A letöltés dátuma: 2019. 05. 15.)
- HORVÁTH-SÁNTHA Hanga (2019): *Rózsa és kalasnyikov – Vissza kell-e fogadnia Európának az Iszlám Állam harcosait, feleségeit és gyerekeit?* Elérhető: <https://kepmas.hu/rozsa-es-kalasnyikov-vissza-kell-e-fogadnia-europanak-az-izlam-allam-harcosait-felesegeit-es> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 15.)
- HORVÁTH Zsófia (2017): *Terroristafeleségek élete – iszlám és feminizmus*. Elérhető: <https://mindsetpszichologia.hu/2017/09/20/terroristafelesegek-elete-izlam-es-feminizmus/> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 15.)
- JALABI, Raya (2019): *Special report: Forgotten victims – The children of Islamic State*. Elérhető: www.reuters.com/article/us-iraq-islamic-state-children-special-r/special-report-forgotten-victims-the-children-of-islamic-state-idUSKCN1R2134 (A letöltés dátuma: 2019. 05. 20.)
- KARAKAI Ildikó (2017): *Terrorista vagy áldozat? Megszólalt az Iszlám Állam német lánya*. Elérhető: www.globoport.hu/194707/terrorista-vagy-aldozat-megszolalt-az-izlam-allam-nemet-lanya/ (A letöltés dátuma: 2019. 05. 15.)
- KLAUSEN, Jytte (2019): *Jihadists head home*. Elérhető: www.foreignaffairs.com/articles/europe/2019-06-06/jihadists-head-home (A letöltés dátuma: 2019. 06. 07.)
- MILTON, Daniel – DODWELL, Brian (2018): *Jihadi Brides? Examining a Female Guesthouse Registry from the Islamic State's Caliphate*. *CTC-Sentinel*, Vol. 11, No. 5. 16–22. Elérhető: <https://ctc.usma.edu/jihadi-brides-examining-female-guesthouse-registry-islamic-states-caliphate/> (A letöltés dátuma: 2019. 06. 07.)
- PATEL-CARSTAIRS, Sunita (2019): *Islamic State Brides – where are the female jihadists now?* Elérhető: <https://news.sky.com/story/islamic-state-brides-where-are-the-female-jihadists-now-11637068> (A letöltés dátuma: 2019. 05. 19.)
- PEEL, Michael – ENGLAND, Andrew – CORNISH, Chloe (2019): *Europe battles problem of returning Isis fighters*. *Financial Times*, 18 Feb. Elérhető: www.ft.com/content/acf5a70e-3384-11e9-bd3a-8b2a211d90d5 (A letöltés dátuma: 2019. 05. 14.)
- Shamima Begum: IS bride 'would face death penalty in Bangladesh'* (2019). Elérhető: www.bbc.com/news/world-asia-48154781?ocid=socialflow_twitter_ga=2.197928168.618528721.1557131729-1031826192.1542639575 (A letöltés dátuma: 2019. 05. 16.)
- Shamima Begum: What is her legal status?* (2019). Elérhető: www.bbc.com/news/uk-47310206 (A letöltés dátuma: 2019. 05. 16.)

- TOWNSEND, Mark (2019): *UK under pressure to return children of Isis mothers*. Elérhető: www.theguardian.com/world/2019/apr/07/begum-lawyer-working-to-repatriate-british-children-of-isis-fighters (A letöltés dátuma: 2019. 05. 16.)
- WARRELL, Helen (2019): *Sweden proposes international tribunal to try Isis fighters*. *Financial Times*, 19 May. Elérhető: www.ft.com/content/9086250e-7802-11e9-bbad-7c18c0ea0201 (A letöltés dátuma: 2019. 06. 07.)
- WILGENBURG, Wladimir van (2019): *Belgian government supports international prosecution for ISIS fighters*. Elérhető: www.kurdistan24.net/en/news/7197e86f-4223-47ec-9968-3606453166a1 (A letöltés dátuma: 2019. 06. 07.)

Jogi források

Magyarország Alaptörvénye
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól